

2. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки. Указ Президента України від 20.05.2015 № 276. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015> (дата звернення: 18.11.2019).

3. Реформування системи пробації та ресоціалізація: веб-сайт: URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalmst/reformi/verhovenstvo-prava-ta-borotba-zkorupciyeyu/reformuvannya-sistemi-probaciyi-ta-resocializaciya> (дата звернення: 18.11.2019).

Перцова-Тодорова Лілія Миколаївна,
ад'юнкт відділу докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

РОЛЬ ОБШУКУ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ

Корупція явище не нове, проте становить реальну загрозу засадам демократії та реалізації принципу верховенства права, на основі яких держава забезпечує кожній людині реалізацію її прав та законних інтересів. Дане явище є кримінально караним, проте має високий рівень латентності, і тому постійно вивчається науками кримінального права та процесу, криміналістики, кримінології тощо.

Для швидкого та повного розкриття злочину, притягнення винних до відповідальності, особа яка провадить розслідування повинна знати особливості та специфіку окремих видів злочинів.

У випадку розслідування злочинів, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди службовою особою, важливим показником ефективної роботи правоохоронних органів є спроможність вчасно виявити та зафіксувати первинні сліди злочину. Це потребує спеціальних знань, практичних навичок та умінь щодо застосування передбачених законодавством заходів, метою яких є фіксація фактів корупційних діянь [1, с. 133-134].

Слідчий повинен діяти швидко, встигнути виявити і зібрати максимальну кількість доказів, які можуть бути знищеними, а також спрямувати діяльність по розкриттю даного виду злочину у найкоротші терміни з метою встановлення осіб, причетних до його скоєння та інформації що може вказати про факт його вчинення.

Аналіз слідчої практики вказує, що при виявленні злочину, передбаченого ст. 368 КК України, слідчий та прокурор за участю оперативних підрозділів, найчастіше проводять такі слідчі (розшукові) дії, як: огляд місця події, обшук, допит, призначають експертизи.

Важливе значення має початковий етап розслідування, коли в ході проведення невідкладних слідчих (розшукових) дій фіксуються первинні сліди злочину та здобувається доказова інформація.

При розслідуванні корупційних злочинів огляд місця події має проводитися, зазвичай, до внесення відомостей до Єдиного реєстру

досудових розслідувань чи відразу після цього. Після початку досудового розслідування доцільним є проведення обшуку.

Необхідно звернути увагу на те, що кримінальне процесуальне законодавство містить гарантії дотримання прав особи, а саме здійснення нагляду прокурором за діями слідчого та судовий контроль. Обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді. У разі необхідності провести обшук слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням, яке повинно містити відомості про: найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання; правову кваліфікацію кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; підстави для обшуку; житло чи інше володіння особи або частину житла чи іншого володіння особи, де планується проведення обшуку; особу, якій належить житло чи інше володіння, та особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться; індивідуальні або родові ознаки речей, документів, іншого майна або осіб, яких планується відшукати, а також їхній зв'язок із вчиненим кримінальним правопорушенням.

До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання [2].

Якщо інформація буде неповною, слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання, у зв'язку із чим сліди злочину втрачаються, а розслідування не досягає своєї мети.

Так, при розслідуванні злочинів, передбачених ст. 368 КК України варто виділити три типових місця проведення обшуку: службове приміщення організації, установи, де працює суб'єкт злочину (робочий кабінет, вестибюль тощо); житло чи інше володіння особи; інші місця, в огляді яких виникне необхідність: місце зустрічі фігурантів злочину поза межами службових приміщень (громадські місця, кафе, офіси тощо) автомобілі, житлові приміщення.

Слід зауважити, що під час проведення обшуку важливим чинником у зборі доказової інформації є виявлення документів, в яких можуть міститись відомості про вчинення злочину, їх фіксація та вилучення. Для вирішення цих питань слідчому доцільно запросити для участі в обшуку фахівців, зокрема з бухгалтерського обліку, фахівців - криміналістів (для здійснення відеозйомки, проведення замірів, фіксації слідів тощо). Усі вилучені речі і документи підлягають негайному огляду, опечатуванню із завірненням підписами осіб, які брали участь у проведенні обшуку. Слідчий має право запросити спеціаліста для надання технічної допомоги, застосування технічних засобів для виявлення і вилучення предметів, їх упаковки і збереження, а можливо - і фіксації засобами фото- та відеозапису тощо [3, с. 231-236].

Важливо орієнтуватися на предмет пошуку та можливе місце його приховування. Наприклад при розслідуванні хабарництва найбільш типовими предметами пошуку є гроші, цінності та документи. Останні мають особливу доказову значущість при розслідуванні отримання неправомірної вигоди працівниками держустанов і банківських структур, у яких протиправна діяльність відображається у документації. Таким чином, до документів які потрібно вилучати під час обшуку у кримінальних провадженнях за ст. 368 КК України, окрім службових, відносяться: особисте листування, записники з адресами і телефонами, різні помітки. Повинні також відшукуватися грошові кошти, отримані злочинним шляхом, упаковка, у якій передавалась неправомірна вигода, можуть вилучатися записи з телефонних автовідповідачів, тощо.

При проведенні обшуку житла чи іншого володіння виникають випадки щодо затримання особи, яка підозрюється у вчиненні злочину. Тоді слідчий зобов'язаний, відповідно до статей 208, 234, 236 КПК України провести обшук особи, з метою виявлення предметів, документів та інших речей, що можуть мати доказову інформацію. У такому разі вилучається не лише предмет злочину, а й усі речі, документи та записи, що особа має при собі. Після затримання підозрюваного обшуки можуть проводитись за місцем його проживання, роботи, а в окремих випадках, за місцем проживання родичів підозрюваного, якщо є підстави вважати, що ці особи, можуть приховувати сліди злочинної діяльності.

З метою належного проведення обшуку, слідчий і прокурор зобов'язані користуватись своїм правом, передбаченим ч. 3 ст. 236 КПК України, щодо заборони будь-якій особі залишити місце обшуку до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають його проведенню.

Тож, враховуючи розглянуті вище аспекти можна з упевненістю зазначити, що при розслідуванні злочинів, пов'язаних з корупцією важливість проведення обшуку є очевидною, адже під час проведення цієї слідчої (розшукової) дії здобувається найбільша кількість доказової інформації для подальшого розгляду справи судом.

Список використаних джерел

1. Кимлик. Н. В. Особливості проведення слідчих дій під час розслідування корупційних злочинів. [Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України \(економіка, право\)](#). 2013. № 4. С. 132-137.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17>.

3. Цимбал П. В. Використання спеціальних знань у роботі податкової міліції. *Науковий вісник: збірник наукових праць Академії ДПС України*. Ірпінь, 2001. № 2 (12). С. 231-236.